

SCHONE SCHIJN

informatie over de *nadelen van de lelieteelt* in Westerveld

In onze provincie en vooral in de gemeenten Westerveld en Midden-Drenthe worden steeds meer lelies geteeld. Voor de bloembollenkwekers en de grondeigenaren is dat aantrekkelijk omdat deze teelt veel geld oplevert. Voor het milieu en het landschap is dat echter een zeer ongewenste ontwikkeling. Bij geen enkele andere teelt worden zoveel bestrijdingsmiddelen gebruikt als bij de lelieteelt. Deze brochure informeert u over deze en andere nadelen van de lelieteelt. Voor het schrijven van deze brochure is gebruik gemaakt van de nota 'Land van de reizende bol' van Milieufederatie Drenthe (2002).

Is de lelieteelt direct schadelijk voor mens en dier?

Is de lelieteelt direct schadelijk voor mens en dier? Mensen die dichtbij een lelieveld wonen moeten vooral oppassen als er gespoten wordt als het waait. Door verstuiving (drift) van de bestrijdingsmiddelen bestaat het gevaar dat omwonenden en dieren in naastgelegen percelen deze stoffen inademen.

Koelen en paarden die bij een lelieperceel grazen, lopen het risico met bestrijdingsmiddelen belast gras te vreten en vervuild oppervlaktewater te drinken.

Veel dieren en vogels, insecten en waterbeestjes, alsmede planten kunnen schade ondervinden door bestrijdingsmiddelen.

Tenslotte: door uitspoeling van bestrijdingsmiddelen kan niet alleen het diepe grondwater maar kunnen uiteindelijk ook de drinkwaterputten (nabij Havelterberg en Leggeloo) vervuild raken.

Jongeren die somers helpen bij het plukken van de bloemknoppen moeten absoluut handschoenen dragen. Door het aanraken van de bespoten planten lopen ze het risico gifstoffen binnen te krijgen.

Meer informatie?

Mocht u vragen hebben naar aanleiding van deze tekst schrijft u dan een briefje naar:

Werkgroep Bollenboos
Secretariaat:
Dwarsdrift 24, 7981 AP Diever

of mail
bollenboos03@hotmail.com

OF NEEFT U CONTACT OP MET EEN VAN DE VOLGENDE LEDEN VAN DE WERKGROEP:

Diever: Bram Verhave: 0521-592774
Dwingeloo: Be Meems: 0521-592846 of Jan Langenkamp 0521-590920
Havelte: Jaap Meijer 0521-341546 of Marjje Verf 0521-342814
Vledderveen: Marjje Boersma of Rudi Obbes 0521-383318
Wapse: Wim van Dalen 0521-551413
Wittelte: Jan van Dalen 0521-598365

U kunt de nota 'Land van de reizende bol,' notitie over de lelieteelt in Drenthe Bestellen bij: Milieufederatie Drenthe tel. 0592-311150 of mfd@antenna.nl (kosten 5,-).

Werkgroep Bollenboos: verontruste burgers in Westerveld

Onder begeleiding van de Milieufederatie Drenthe heeft een groep inwoners uit Westerveld zich verdiept in de gevolgen van de teelt van lelies. Van de werkgroep 'Bollenboos' ontvangt u deze informatie. De werkgroep wil dat meer mensen zich realiseren dat het telen van leliebollen risico's kan opleveren voor de gezondheid en een bedreiging vormt voor het milieu en het landschap. De werkgroep Bollenboos wil dat de gemeente Westerveld en de provincie maatregelen nemen teneinde de groei van de milieubelastende lelieteelt tegen te gaan en de nadelige gevolgen ervan te beperken.

SCHONE SCHIJN

informatie over de *nadelen van de lelieteelt* in Westerveld

In onze provincie en vooral in de gemeenten Westerveld en Midden-Drenthe worden steeds meer lelies geteeld. Voor de bloembollenkwekers en de grondeigenaren is dat aantrekkelijk omdat deze teelt veel geld oplevert. Voor het milieu en het landschap is dat echter een zeer ongewenste ontwikkeling. Bij geen enkele andere teelt worden zoveel bestrijdingsmiddelen gebruikt als bij de lelieteelt. Deze brochure informeert u over deze en andere nadelen van de lelieteelt. Voor het schrijven van deze brochure is gebruik gemaakt van de nota 'Land van de reizende bol' van Milieufederatie Drenthe (2002).

Werkgroep Bollenboos: verontruste burgers in Westerveld

Onder begeleiding van de Milieufederatie Drenthe heeft een groep inwoners uit Westerveld zich verdiept in de gevolgen van de teelt van lelies. Van de werkgroep 'Bollenboos' ontvangt u deze informatie. De werkgroep wil dat meer mensen zich realiseren dat het telen van leliebollen risico's kan opleveren voor de gezondheid en een bedreiging vormt voor het milieu en het landschap.

De werkgroep Bollenboos wil dat de gemeente Westerveld en de provincie maatregelen nemen teneinde de groei van de milieubelastende lelieteelt tegen te gaan en de nadelige gevolgen ervan te beperken.

SCHONE SCHIJN! met GRAUWE sluier

De reizende bollenkraam in Westerveld: ruim 200 hectare in 2002

De meeste leliebollen worden in Noord-Holland gekweekt. Omdat in deze provincie de bollenteelt aan steeds meer eisen moet voldoen huren deze kwekers landbouwgrond in andere provincies. Drenthe is voor hen een ideale provincie omdat hier weinig voorschriften zijn en veel grond beschikbaar is. Omdat bepaalde organismen (aaltjes) en ziekten de lilies bedreigen kan er niet ieder jaar op dezelfde akkers worden geteeld. Het gevolg is dat veel verschillende akkers worden gebruikt en daardoor worden verontreinigd met chemische middelen. Men spreekt daarom wel van de reizende bollenkraam.

In 2001 werd in Westerveld op ongeveer 170 hectare verspreid liggende percelen lilies geteeld; in 2002 was dat ruim 200 hectare. De meeste lilies worden geteeld nabij Vledderveen, Diever, Wapse, Geeuwenbrug en Uffelte.

Bollen uit Drenthe naar Japan

In het voorjaar worden de kleine leliebollen geplant. Uit een bol groeien een heleboel nieuwe bollen. In de zomer worden scholieren ingeschakeld om de bloemknoppen te verwijderen. Door het koppen van de lilies groeien de bollen sneller. In de herfst worden de bollen geoogst. Van alle bollen blijft maar 10% in ons land; de rest wordt geëxporteerd. De meeste bollen gaan naar Japan, de Verenigde Staten en Italië. Omdat men in deze landen erg bang is voor het importeren van ziektekiemen worden de lilies extra intensief met bestrijdingsmiddelen behandeld.

De lilieteelt vormt een bedreiging voor het milieu

Volgens milieudeskundigen is de lilieteelt de meest milieubelastende teelt in Nederland.

We beschrijven hier de belangrijkste gevolgen van deze teelt:

BESTRIJDINGSMIDDELEN

Er worden veel bestrijdingsmiddelen gebruikt voor de teelt van lilies: **in het jaar 2000 werd gemiddeld in Nederland per hectare 104 kilo bestrijdingsmiddelen (actieve stof) gebruikt.**

Ter vergelijking: voor fabrieksaardappelen is dit 12 kilo, voor suikerbieten, 4 kilo en voor snijmais 1 kg per hectare.

De bestrijdingsmiddelen zijn schadelijk voor de micro-organismen in de bodem, het grondwater en het oppervlaktewater.

Sommige middelen zijn zelf niet giftig maar hebben wel giftige afbraakproducten. Door inademing en door aanraking via de huid kan de mens werkzame schadelijke stoffen binnenkrijgen.

In de lilieteelt worden vier verschillende soorten gifproducten gebruikt: herbiciden (tegen onkruid), fungiciden (tegen schimmelziekten), nematiciden (tegen aaltjes) en insecticiden (tegen schadelijke insecten).

Voor de lilieteelt moet de grond vrij zijn van aaltjes (aardappelmoehheid); daarom worden de akkers vooraf zogenaamd 'nat ontsmet' en worden de leliebollen vooraf vaak in gifstoffen gedompeld. **Tijdens het teeltseizoen wordt het gewas gedurende 4-5 maanden wekelijks met bestrijdingsmiddelen bespoten.**

Er worden in de lilieteelt bestrijdingsmiddelen gebruikt die men allang door middel van wetgeving had willen verbieden (zie Meerjarenplan Gewasbescherming 1991, Ministerie van Landbouw en Visserij). Deze middelen voldoen niet aan algemeen aanvaarde milieucriteria. Door vertraging van de wetgeving is een verbod nog niet gerealiseerd.

**MET ZWARE GIFSTOFFEN ONTSMETTE GROND:
VOORBEREIDING OP EEN NIEUW BOLLENSEIZOEN**

**SPOELINRICHTING OP DE NUL IN WAPSE:
KOSTBARE ESRONDEN DIE ER UIT ZIEN ALS BOUWGROND**

In Diever ligt een liliesakker naast de openbare basisschool. De ligging van de akker is zodanig dat bij het spuiten met bestrijdingsmiddelen bij bepaalde windrichting er kans is op drift (verstuiwing) in de richting van de school.

VERZURING EN VERMESTING

Lilies vragen veel mest, vooral stikstof en fosfaat. Veel lilieteelers voldoen wat dit betreft niet aan de landelijke maximale norm. Te veel meststoffen leidt tot verzuring en vermisting van de bodem, het grondwater en het oppervlaktewater.

VERDROGING

Omdat de leliebollen gemakkelijk gaan schimmelen en rotten worden de percelen door middel van drainage zo droog mogelijk gehouden. Als de liliespercelen dichtbij natuurgebieden liggen, kan deze ontwatering leiden tot verdroging van deze gebieden. In de gemeente Westerveld liggen veel liliesvelden nabij en soms direct naast beschermde natuurgebieden zoals het Drents-Friese Wold. De werkgroep vreest dat deze gebieden hiervan directe schade ondervinden. De kans op verdroging is extra groot omdat in de groeiperiode de lilies worden beregend door gebruik van oppervlakte water of grondwater. Voor de beregening met grondwater zijn tientallen grondwaterputten geslagen. Het waarschijnlijke gevolg is dat de reeds verdroogde gebieden in onze omgeving nog verder verdrogen.

PER HECTARE WORDT BIJ HET ROOIJEN GEMIDDELD 300M³ GROND MEEGENOMEN EN LATER O.A. GEBRUIKT OM AKKERS TE EGALISEREN

Drentse landschap aangetast

Lelies worden o.a. geteeld op cultuurhistorische esgronden. Bij het oogsten van de bollen wordt een deel van de bovengrond afgeschraapt waar de bollen inzitten. De bollen worden vervolgens uit dit zand gespoeld. Doordat bij het oogsten veel zand (ongeveer 300 m³ per hectare) wordt meegenomen worden de waardevolle esdekken afgeplat. Het zand wordt niet altijd op de akker teruggebracht. Soms wordt het zand alleen op de lager gelegen delen van een akker gestort. Hierdoor verdwijnen archeologisch waardevolle esgronden en een eeuwenoud uniek Drents landschapsbeeld.

In Westerveld gaat het o.a. om de Uffelter es, de essen rond Diever, de Dwingelder es, de Westeinder es, de Leggelder es, de es op de Nul in Wapse en de Vledder es. De werkgroep streeft er naar dat gemeenten en provincie nadere bepalingen uitvaardigen t.a.v. de lelieteelt op de essen.

NB: in een provinciaal 'Essenrapport' staan deze essen allen als 'hoog' gewaardeerd.

In 2001 werd in Wapse met afgewerkt spoelzand tegen de voorschriften in een campingterrein opgehoogd.

KAPOTTE BERMEN

Als de leliebollen in het najaar gerooid en gespoeld worden is het druk op de smalle wegen in de gemeente Westerveld. De grote landbouwvoertuigen maken de berm en de wegen kapot, er blijft modder op de wegen liggen en vooral bij slecht weer ontstaan daardoor gevaarlijke verkeerssituaties.

De spoelplaatsen van leliebollen vormen een extra belasting

De spoelplaatsen van leliebollen vormen een extra belasting. Bij het rooien van de lelies wordt veel zand meegenomen. Hiermee voorkomt men beschadiging van de bollen. De gerooide bollen worden vervolgens naar speciale spoelplaatsen gebracht waar het zand van de bollen wordt gespoeld. Zowel het overgebleven zand (spoelzand) als het overgebleven water (spoelwater) zijn verontreinigd. Het spoelwater is verontreinigd met resten bestrijdingsmiddelen en meststoffen.

Bij de spoelplaatsen verdwijnt het spoelwater in het grondwater omdat het niet mag worden geloosd op het oppervlaktewater. Het zand moet weer terug naar de akker en de vervuilde stoffen in het spoelwater moeten na bezinking op een verantwoorde wijze

In de praktijk voldoen de spoelplaatsen dikwijls niet aan de voorschriften en komt er vervuild water terecht in de omliggende sloten of in het grondwater. Ook het vervuilde spoelzand wordt niet altijd teruggebracht naar de akkers.

De werkgroep Bollenboos constateert dat de 5 leliespoelplaatsen in de gemeente Westerveld in landschappelijk waardevolle gebieden liggen. De spoelplaatsen liggen midden op de es van Uffelte, in Wapse nabij het Drents-Friese Wold, in Vledderveen nabij het Vledderveld, in Vledder op de rand van de Vledderes en in Geeuwenbrug, nabij het Blauwe meer.

Volgens de werkgroep Bollenboos horen spoelplaatsen thuis op een bedrijventerrein waar spoelzand en het spoelwater met minder risico's voor het milieu kunnen worden geschoond en verantwoord worden verwerkt. Een extra voordeel van een bedrijventerrein is dat het is ingericht op het verwerken van grote verkeersstromen en grote weggebruikers.

In de provincie Noord-Holland vindt het spoelen van bollen plaats volgens de landelijke voorschriften. De provincie Drenthe zou daar een voorbeeld aan kunnen nemen.

In Uffelte protesteerden in 2002 bijna alle bewoners in de omgeving van de Hennehorstweg tegen een aanvraag voor een vergunning voor een nieuwe leliespoelinrichting gelegen in het stroomdal van de Oude Vaart.

VERVUID SPOELWATER WORDT IN EEN BASSIN GESTORT ZONDER BESCHERMENDE ONDOORLATENDE LAAG

BOLLENSPOELINSALLATIE OP DE NUL IN WAPSE: EEN FABRIEK IN HET VELD

Is de lelieteelt direct schadelijk voor mens en dier?

Is de lelieteelt direct schadelijk voor mens en dier? Mensen die dichtbij een lelieveld wonen moeten vooral oppassen als er gespoten wordt als het waait. Door verstuiving (drift) van de bestrijdingsmiddelen bestaat het gevaar dat omwonenden en dieren in naastgelegen percelen deze stoffen inademen.

Koeien en paarden die bij een lelieperceel grazen, lopen het risico met bestrijdingsmiddelen belast gras te vreten en vervuild oppervlaktewater te drinken.

Veel dieren en vogels, insecten en waterbeestjes, alsmede planten kunnen schade ondervinden door bestrijdingsmiddelen.

Tenslotte: door uitspoeling van bestrijdingsmiddelen kan niet alleen het diepe grondwater maar kunnen uiteindelijk ook de drinkwaterputten (nabij Havelterberg en Leggeloo) vervuild raken.

Jongeren die zomers helpen bij het plukken van de bloemknoppen moeten absoluut handschoenen dragen. Door het aanraken van de bespoten planten lopen ze het risico gifstoffen binnen te krijgen.

Meer informatie?

Mocht u vragen hebben naar aanleiding van deze tekst schrijft u dan een briefje naar:

Werkgroep Bollenboos

Secretariaat:

Dwarsdrift 24, 7981 AP Diever

of mail

bollenboos03@hotmail.com

OF NEEMT U CONTACT OP MET EEN VAN DE VOLGENDE LEDEN VAN DE WERKGROEP:

Diever: Bram Verhave: 0521-592774

Dwingeloo: Be Meems: 0521-592846 of Jan Langenkamp 0521-590920

Havelte: Jaap Meijer 0521-341546 of Martje Verf 0521-342814

Vledderveen: Martje Boersma of Rudi Obbes 0521-383318

Wapse: Wim van Dalen 0521-551413

Wittelte: Jan van Dalen 0521-598365

U kunt de nota: 'Land van de reizende bol,' notitie over de lelieteelt in Drenthe Bestellen bij: Milieufederatie Drenthe tel. 0592- 311150 of mfd@antenna.nl (kosten 5,-).

SCHONE SCHIJN!

met GRAUWE sluier

